

Lausuntokierroksen kysymykset palveluverkkovisiosta Varhan toimielimille

Arvioidessanne pitkän aikavälin visiota palveluverkkokehityksestä (2027–2037) pyydämme teitä ystävällisesti arvioimaan erityisesti seuraavia näkökulmia kussakin palvelukokonaisuudessa:

Arvioimanne palvelukokonaisuus
Ikääntyneiden asumisen ja muut ikääntyneiden palvelut

Pidätkö palveluverkon muutoksia (lisäys/karsinta) oikeasuhteisina suhteessa ennustettuihin väestön palvelutarpeen muutoksiin?
Ikääntyneiden määrän ja palvelutarpeen kasvaessa on ristiriitaista vähentää mm. Vakka-Suomen alueelta ympärivuorokautisen asumispalvelun paikkoja, ellei varmisteta ostopalveluilla kasvavaa tarvetta. Esitetyn suunnitelman mukaan asumispalvelupaikkoja korvattaisiin ostopalveluilla. Ostopalvelut ovat perinteisesti täydentäneet omaa palvelutuotantoa. Tärkeänä pidetään myös sitä, että ikääntyneet saavat tarvitsemansa asumispalvelut omalta paikkakunnaltaan, riippumatta siitä, onko palveluntuottaja julkinen tai yksityinen. Osin ei pidetä perusteltuna sitä, että ikäihmiset siirretään toisille paikkakunnille, mikäli omalla paikkakunnalla on julkinen/yksityinen asumisyksikkö. Monituottajamallilla varmistetaan palvelun järjestäminen laadukkaasti. On myös näyttöä siitä, että yksityisten palveluntuottajien kustannustehokkuus voi olla omaa tuotantoa parempi. Ratkaisujen tulee kuitenkin perustua kokonaisarvioon palveluiden saatavuudesta, laadusta, jatkuvuudesta ja alueellisesta yhdenvertaisuudesta. Julkisen tuotannon kasvattamista tulee arvioida myös pitkällä aikavälillä, sillä suurten ikäluokkien myös vähetessä, tarvekin taas vähenee. Uusia kiinteistöjä ei kannattane ainakaan enää tähän tarpeeseen rakentaa.

Ovatko virkajohdon näkemykset digipalvelujen roolista palveluverkon osana mielestänne realistiset?
Digipalvelut voivat tukea palvelujen saavutettavuutta ja sujuvuutta, mutta ne eivät voi korvata kaikkia lähipalveluja. Erityisesti ikääntyneiden palveluissa on huomioitava asiakkaiden vaihtelevat digitaidot sekä mahdollisuudet käyttää sähköisiä palveluja. Digiratkaisut tulee nähdä perinteisiä palveluja täydentävinä, eikä niitä korvaavina palvelumuotoina. Digipalveluiden lisääntymisen myötä hyvinvointialueen tulee varmistaa, että asiakkaiden digitaidot ovat sellaiset, että palveluiden käyttö on mahdollista. Samalla tulee varmistaa, että myös yhteydet toimivat. Näitä ei voi siirtää kokonaan peruskuntien vastuulle.

Toteutuuko palveluintegraation tavoite ja sote-palvelujen yhdistäminen samoihin toimipisteisiin visiossa riittävällä tavalla?
Tavoite on kannatettava, mutta osittain esitysmateriaalista jää epäselväksi, kuinka laajasti ja yhdenvertaisesti palvelujen yhdistäminen toteutuu eri alueilla. Palvelujen yhteensovittamisen onnistumista tulee arvioida ennen kaikkea asiakkaan näkökulmasta sekä varmistaa, että palveluketjut toimivat saumattomasti myös niillä alueilla, joilla palveluja keskitetään.

Ovatko palvelujen keskittämiseen liittyvät perustelut (kysyntä, henkilöstö, tilojen kunto, kustannustehokkuus) hyväksyttäviä?
Perustelut ovat osittain ymmärrettäviä, mutta ne painottuvat vahvasti organisaation toiminnan ja talouden näkökulmaan. Asiakkaiden palvelujen saavutettavuus, asioinnin helppous sekä vaikutukset arkeen jäävät esityksessä osittain vähälle huomiolle. Palveluverkkoratkaisujen tulisi perustua tasapainoisesti sekä taloudellisiin että asiakaslähtöisiin näkökulmiin, ei niinkään organisaatiolähtöisesti.

Miten arvioitte palveluverkon keskittämisen ja toimipisteiden vähentämisen vaikutukset palvelujen toimivuuteen?
Palvelujen keskittäminen ja toimipisteiden vähentäminen heikentävät palvelujen saavutettavuutta erityisesti ikääntyneiden, liikkumisrajoitteisten sekä haja-asutusalueilla asuvien asiakkaiden näkökulmasta. Mitä kauemmas palvelut siirtyvät asiakkaista, sitä suurempi riski on, että palvelujen käyttö vaikeutuu tai viivästyy. Tämä voi pitkällä aikavälillä lisätä raskaampien palvelujen tarvetta.
Ovatko esitetyt investointi- ja tilaratkaisut (uudet sote-keskukset, toimitilojen yhdistämiset ja sulkemiset) perusteltuja pitkällä aikavälillä?
Mikäli nykyiset toimitilat ovat teknisesti tai terveydellisesti huonokuntoisia, niiden korvaaminen tai käytöstä poistaminen on perusteltua. Pitkän aikavälin ratkaisussa tulee kuitenkin varmistaa, että palvelujen saavutettavuus säilyy riittävällä tasolla koko alueella eikä kustannussäästöjä tavoitella palvelujen saatavuuden kustannuksella.
Missä palveluissa näette erityisiä riskejä tai haasteita?
Merkittävimmät riskit liittyvät ikääntyneiden palvelujen saavutettavuuteen, asumispalvelujen riittävyyteen sekä palvelujen digitalisoitumiseen. Digitaalisten palvelujen yleistyessä on huolehdittava siitä, etteivät ne syrjäytä niitä asiakkaita, joilla ei ole riittäviä valmiuksia tai mahdollisuuksia käyttää sähköisiä palveluja.
Vapaamuotoinen kommentti lausuntoon

Arvioimanne palvelukokonaisuus
Sairaalapalvelut

Pidättekö palveluverkon muutoksia (lisäys/karsinta) oikeasuhtaisina suhteessa ennustettuihin väestön palvelutarpeen muutoksiin?
Erityisenä huolena on, että Vakka-Suomen alueen mahdollisuudet saada perustason vuodeosastohoitoa heikkenevät. Väestön ikääntyessä ja palvelutarpeiden kasvaessa tulisi varmistaa, että sairaalapalvelujen saatavuus säilyy riittävällä tasolla myös alueellisesti. Palveluverkon muutosten vaikutukset tulee arvioida huolellisesti erityisesti niiden asiakkaiden näkökulmasta, jotka tarvitsevat pitkäkestoista tai toistuvaa sairaalahoitoa.
Ovatko virkajohdon näkemykset digipalvelujen roolista palveluverkon osana mielestänne realistiset?
Digipalvelut voivat tukea sairaalapalvelujen toimintaa esimerkiksi seurannassa, etävastaanotoilla ja hoidon koordinoinnissa. Ne eivät kuitenkaan korvaa vuodeosastohoitoa, tutkimuksia tai muuta välitöntä hoitoa silloin, kun potilaan terveydentila edellyttää fyysistä läsnäoloa. Digipalvelujen kehittämisen yhteydessä tulee huolehtia siitä, että palvelut ovat saavutettavia kaikille asiakasryhmille.

Toteutuuko palveluintegraation tavoite ja sote-palvelujen yhdistäminen samoihin toimipisteisiin visiossa riittävällä tavalla?
Palveluintegraation tavoite on perusteltu, mutta esitetystä visiosta ei täysin ilmene, miten sairaalapalvelujen, perusterveydenhuollon, sosiaalipalvelujen ja ikääntyneiden palvelujen yhteistyö käytännössä toteutuu. Integraation onnistuminen edellyttää sujuvia hoitopolkuja, tiedonkulkua sekä palvelujen saatavuutta koko hyvinvointialueella.
Ovatko palvelujen keskittämiseen liittyvät perustelut (kysyntä, henkilöstö, tilojen kunto, kustannustehokkuus) hyväksyttäviä?
Perustelut ovat osittain ymmärrettäviä, erityisesti henkilöstön saatavuuden ja toimitilojen kunnon näkökulmasta. Keskittämiskäytännöissä tulee kuitenkin huomioida riittävästi myös potilaiden saavutettavuus, hoidon jatkuvuus sekä alueelliset tarpeet. Kustannustehokkuus ei yksinään saisi olla palveluverkon muutosten ensisijainen peruste.
Miten arvioitte palveluverkon keskittämisen ja toimipisteiden vähentämisen vaikutukset palvelujen toimivuuteen?
Keskittäminen voi joissakin palveluissa parantaa osaamisen ja resurssien keskittämistä, mutta samalla se voi heikentää palvelujen saavutettavuutta ja lisätä potilaiden matkustustarvetta. Erityisesti ikääntyneiden sekä paljon palveluja käyttävien asiakkaiden kohdalla pitkät etäisyydet voivat vaikeuttaa hoitoon pääsyä ja hoidon jatkuvuutta.
Ovatko esitetyt investointi- ja tilaratkaisut (uudet sote-keskukset, toimitilojen yhdistämiset ja sulkemiset) perusteltuja pitkällä aikavälillä?
Investoinnit terveisiin, tarkoituksenmukaisiin ja toimiviin tiloihin ovat pitkällä aikavälillä perusteltuja. Samalla on kuitenkin varmistettava, etteivät palvelujen keskittäminen ja tilojen vähentäminen johda siihen, että alueellinen palvelutaso heikkenee tai asiakkaiden saavutettavuus merkittävästi vaikeutuu.
Missä palveluissa näette erityisiä riskejä tai haasteita?
Erityisiä riskejä liittyy perustason sairaalapalvelujen ja vuodeosastohoidon saatavuuteen, hoitoketjujen toimivuuteen sekä ikääntyvän väestön kasvavaan palvelutarpeeseen vastaamiseen. Lisäksi palvelujen keskittäminen voi lisätä alueellista eriarvoisuutta, mikäli palvelut etääntyvät liikaa asiakkaista.
Vapaamuotoinen kommentti lausuntoon
Sairaalapalvelujen kehittämisessä tulee huomioida kustannustehokkuuden lisäksi palvelujen alueellinen saavutettavuus, hoidon jatkuvuus ja väestön ikääntymisen aiheuttama kasvava palvelutarve. Erityisen tärkeää on turvata perustason sairaalapalvelujen saatavuus Vakka-Suomen alueella sekä varmistaa, että palveluverkon muutokset eivät heikennä asukkaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada tarvitsemansa hoito oikea-aikaisesti.